This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

ZLATKO POSAVAC, *PROFESOR ESTETIKE IZ KAPTOLA (1931. – 2019.)*

Djelo *Zlatko Posavac: Profesor estetike iz Kaptola (1931. – 2019.)*, koje je uredio prof. dr. sc. Pavo Barišić, podijeljeno je na nekoliko sadržajnih cjelina: Predgovor; Život i djelo Zlatka Posavca (Pavo Barišić); Dvije-tri memoarske autobiografske bilješke (Zlatko Posavac); Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije (Zlatko Posavac); U spomen na dr. sc. Zlatka Posavca (Erna Banić-Pajnić); Zlatko Posavac kao profesor: u sjećanju jednog studenta (Juraj Bubalo); Smisao, povijesna struktura i istina (Srećko Kovač); Profesor Posavac o umjetnosti i tehnici (Željka Metesi Deronjić); Začetnik stripologije u Hrvatskoj (Juraj Bubalo); Bibliografija Zlatka Posavca (Juraj Bubalo); Sažetak monografije Zlatko Posavac: profesor estetike iz Kaptola (1931. – 2019.); Summary of the Monograph Zlatko Posavac: Professor of Aesthetics from Kaptol (1931. – 2019) te Kazalo osoba.

Monografija *Zlatko Posavac: profesor estetike iz Kaptola (1931. – 2019.)* posvećena je životu, znanstvenom radu i kulturnom značenju jednoga od istaknutih hrvatskih filozofa, estetičara i istraživača povijesti hrvatske filozofije. Zlatko Posavac prikazan je kao znanstvenik širokoga humanističkog interesa, profesor estetike, pisac javne riječi, istraživač umjetnosti, teoretičar kulture, publicist, kritičar, urednik, promicatelj stripa i začetnik stripologije u Hrvatskoj. Već iz samoga tematskog raspona monografije jasno je da njezina svrha nije samo komemorativna nego i znanstveno-rekonstruktivna. Ona nastoji sabrati, osvijetliti i vrednovati razgranat opus autora koji je trajno obilježio hrvatsku estetiku, povijest filozofije i kulturnu publicistiku.

U uvodnom dijelu monografije donosi se prikaz Posavčeva životnog puta, pri čemu se osobito naglašava njegova povezanost sa slavonskim i posavskim zavičajem. Rođen u Kaptolu kod Požege, Posavac je djetinjstvo proveo ponajviše u Slavoniji, od Kaptola i Požege do Otoka i Vinkovaca, uz nekoliko ratnih godina u Zagrebu. Ta zavičajna ukorijenjenost nije u knjizi prikazana kao puka biografska činjenica, nego kao važan ključ za razumijevanje njegova znanstvenog i kulturnog interesa. Posavac nije samo potjecao iz Slavonije nego je on njezino kulturno i filozofsko naslIjeđe sustavno istraživao, promicao i uključivao u širi hrvatski i europski kontekst. Posebno se ističe njegovo istraživanje filozofskih rukopisa u

franjevačkim samostanima Slavonije, čime je dao vrijedan doprinos rekonstrukciji manje poznatih slojeva hrvatske filozofske baštine.

Važno mjesto u monografiji zauzima i prikaz Posavčeva javnog djelovanja u politički i kulturno složenim okolnostima. Već se u mladosti susreo s pritiscima totalitarne vlasti, a kao srednjoškolac dospio je u zatvor zbog pokretanja novina i sudjelovanja u prosvjedima. Kasnije je s radošću dočekao Hrvatsko proljeće te dao doprinos publicističkom i kulturnom stvaralaštvu toga razdoblja. Kao član Uprave Matice hrvatske 1970. – 1971. proživljavao je ograničenja javnoga djelovanja u razdoblju hrvatske šutnje, ali je nakon demokratskih promjena nastavio davati doprinos kulturnim vidicima hrvatske državnosti. Time monografija Posavca prikazuje ne samo kao znanstvenika ograničenog isključivo na sveučilišne predavaonice nego i kao intelektualca koji je bio svjestan javne odgovornosti riječi, kulture i znanja.

Posebnu vrijednost knjige predstavlja bibliografski dio. U njoj je priređena *Bibliografija Zlatka Posavca*, temeljena na predlošku koji je Posavac vlastoručno priredio 2008., a koji je potom dopunjen i uređen za tisak. Bibliografija, prema prikazu, obuhvaća objavljene radove, dok širi materijal uključuje i podatke o rukopisima, slikama, crtežima i akvarelima. Ovaj bibliografski segment ima osobitu znanstvenu važnost jer omogućuje pregled Posavčeva opusa, njegovih tematskih interesa i razvojnih putanja. Za buduća istraživanja hrvatske estetike, filozofije kulture i povijesti filozofije takva bibliografija predstavlja nezaobilazno polazište.

Monografija donosi i dva Posavčeva teksta koji svjedoče o njegovu osobitom stilu pisanja i snažnoj vezanosti uz rodnu Slavoniju. Riječ je o tekstovima nastalima u vremenu ugroženosti i razaranja Slavonije i Posavine tijekom Domovinskoga rata, zbog čega imaju izraženu osobnu, zavičajnu i kulturno-memorijalnu dimenziju. Prvi je autobiografski tekst *Dvije-tri memoarske autobiografske bilješke*, objavljen u knjizi *Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije* iz 1993., u kojem Posavac opisuje genealogiju vlastite obitelji i zavičaja, oslanjajući se na tradiciju velikih obiteljskih pripovijesti. Drugi tekst, pisan kao predgovor istoj knjizi i potpisan 15. veljače 1992., donosi autorov osvrt na filozofsko stvaralaštvo i kulturološki profil Slavonije, osobito Požeške doline. U njemu se spominju otkrića filozofskih rukopisa i istaknuti autori povezani s Požegom, među kojima se posebno navodi Šimun Mecić i njegovo djelo *Universa philosophiae*.

Zasebni tematski prilozi dodatno rasvjetljuju različite grane Posavčeva opusa. Erna Banić-Pajnić donosi osobna sjećanja na

Posavca kao kolegu u Institutu za filozofiju i na Hrvatskim studijima, profesora i znanstvenika. Juraj Bubalo prikazuje ga iz perspektive studenta, osobito u kontekstu njegova predavačkog rada na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, gdje je Posavac s velikom predanošću poučavao estetiku. Taj je dio monografije važan jer pokazuje kako njegov doprinos nije bio samo u tekstovima i istraživanjima nego i u pedagoškom djelovanju, u izravnom oblikovanju generacija studenata.

Željka Metesi Deronjić usredotočuje se na Posavčeva promišljanja moderne krize kulture, osobito odnosa umjetnosti prema tehnici i znanosti. U razdoblju od 1961. do 1986. Posavca je snažno zaokupljalo pitanje položaja i budućnosti umjetnosti u svijetu obilježenom sve bržim tehnološkim napretkom. Upozoravao je da dominacija znanosti, potiskivanje umjetnosti i gubitak humaniteta ozbiljno ugrožavaju smisao čovjekova života i temeljne ljudske vrijednosti. No pritom nije zastupao jednostavnu osudu tehnike, nego je naglašavao da konačni odnos između umjetnosti i tehnike ovisi o čovjeku, tj. hoće li živjeti kao stvaralačko biće ili će se svesti na funkciju stroja.

Srećko Kovač obrađuje Posavčevo zasnivanje povijesti hrvatske filozofije. Prema tom prikazu, u središtu Posavčeva interesa nalaze se smisao i istina povijesnih mijena i sklopova, osobito onako kako se očituju kroz estetički fenomen u hrvatskoj kulturnoj povijesti. Posavčev pristup obilježen je kritičkom metodologijom, rekonstrukcijom povijesnih sklopova, ispravljanjem faktografskih netočnosti i otkrivanjem prešućenih ili iskrivljenih slojeva tradicije. Time se njegov rad ne svodi na puko prikupljanje građe, nego na filozofski promišljenu obnovu povijesne istine.

Posebno je zanimljiv završni dio monografskoga prikaza, posvećen Posavčevu bavljenju stripom i začetku stripologije u Hrvatskoj. Posavac je već početkom i sredinom 1970-ih ozbiljno tematizirao strip kao relevantan kulturni, estetski i umjetnički fenomen. Pisao je o njemu u časopisu *15 dana*, u seriji „Strip u Hrvatskoj 1–5“, zatim u časopisu *Život umjetnosti* u članku „Strip i stripologija“, a kasnije ga je ponovno uključivao u širi kontekst estetike modernih medija. U vremenu kada se o stripu često pisalo površno, moralizatorski ili na općeniti način, Posavac je prepoznao njegovu kulturnu važnost i estetski potencijal.

Zaključno, ova monografija ima višestruku vrijednost. Radi se o spomen-knjizi, ali i znanstvenom doprinosu. Uz to, radio se i o biografskom prikazu ali i bibliografski alat, kao i svjedočanstvo o samoj osobi ali i pregled jedne važne dionice hrvatske estetike, filo-

zofije kulture i povijesti filozofije. Zlatko Posavac u djelu se pojavljuje kao intelektualac široka zanimanja, duboko ukorijenjen u hrvatsku kulturnu baštinu, ali istovremeno otvoren europskom kontekstu i suvremenim problemima umjetnosti, tehnike, humaniteta i medija. Monografija, stoga, nije važna samo za poznavatelje njegova djela nego i za sve koji se bave hrvatskom filozofskom baštinom, estetikom, kulturnom poviješću i odnosom mišljenja prema javnom životu.

Ivan Macut